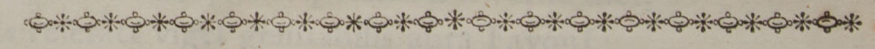

T I T I
LUCRETII CARI

DE

RERUM NATURA

LIBRI SEX.

BIRMINGHAMÆ:

Typis JOHANNIS BASKERVILLE.

MDCCLXXII.

T I T I
LUCRETII CARI

DE

RERUM NATURA.

LIBER I.

AENEADUM genatrix, hominum divumque vo-
luptas,

Alma Venus, cœli subter labentia signa

Quæ mare navigerum, quæ terras frugiferentis

Concelebras; per Te quoniam genus omne animan-
tum

Concipitur, visitque exortum lumina solis:

Te, Dea, te fugiunt venti, te nubila cœli,

Adventumque tuum: tibi suaveis dædala tellus

Summittit flores, tibi rident æquora ponti,

Placatumque nitet diffuso lumine cœlum.

Nam simul ac species patefacta est verna diei,

Et referata viget genitabilis aura Favoni;

Aeriæ primum volucres te, diva, tuumque

Significant initum percussæ corda tua vi.

Inde feræ pecudes perfultant pabula læta,

A

Et

Et rapidos tranant amneis; ita capta lepore,
 Illecebrisque tuis omnis natura animantum
 Te sequitur cupide, quo quamque inducere pergis.
 Denique per maria, ac monteis, fluviosque rapaceis,
 Frondiferasque domos avium, camposque virenteis,
 Omnibus incutiens blandum per pectora amorem,
 Efficis, ut cupide generatim sæcla propagent.

Quæ quoniam rerum Naturam sola gubernas;
 Nec sine Te quicquam dias in luminis oras
 Exoritur, neque fit lætum, neque amabile quicquam;
 Te sociam studeo scribundis versibus esse,
 Quos ego de RERUM NATURA pangere conor
 Memmiadæ nostro: quem tu, Dea, tempore in omni
 Omnibus ornatum voluisti excellere rebus.
 Quo magis æternum da dictis, Diva, leporem:
 Effice, ut interea fera mœnera militiæ
 Per maria, ac terras omneis sopita quiescant.
 Nam Tu sola potes tranquilla pace juvare
 Mortaleis, quoniam belli fera mœnera Mavors
 Armipotens regit, in gremium qui sæpe tuum se
 Rejicit, æterno devinctus volnere amoris;
 Atque ita suspiciens tereti cervice reposta
 Pascit amore avidos inhians in te, Dea, visus:
 E que tuo pendet refupini spiritus ore.
 Hunc tu, Diva, tuo recubantem corpore sancto
 Circumfusa super, suaveis ex ore loquelas
 Funde, petens placidam Romanis Incluta pacem.

Nam

Nam neque Nos agere hoc patria tempore iniquo
 Possumus æquo animo: neque Memmi clara propago
 Talibus in rebus communi deesse saluti.
 Quod superest, vacuas aureis mihi Memmiada, et te
 Semotum a curis adhibe veram ad rationem,
 Ne mea dona tibi studio disposta fideli,
 Intellecta prius quam sint, contempta relinquant.
 Nam tibi de summa Cœli ratione, Deumque,
 Differere incipiam, et rerum primordia pandam:
 Unde omneis Natura creet res, auctet, alatque:
 Quove eadem rursus Natura perempta resolvat:
 Quæ nos Materiem, et Genitalia Corpora rebus
 Reddenda in ratione vocare, et Semina rerum
 Appellare fuemus, et hæc eadem usurpare
 Corpora Prima, quod ex illis sunt omnia primis.

Omnis enim per se Divum natura necesse est
 Immortali ævo summa cum pace fruatur,
 Semota ab nostris rebus, sejunctaque longe;
 Nam privata dolore omni, privata periculis,
 Ipsa suis pollens opibus, nihil indiga nostri,
 Nec bene promeritis capitur, nec tangitur ira.

Humana ante oculos foede cum vita jaceret
 In terris oppressa gravi sub Religione;
 Quæ caput a cœli regionibus ostendebat,
 Horribili super aspectu mortalibus instans:
 Primum GRAIUS homo mortaleis tollere contra
 Est oculos ausus, primusque obistere contra:

A 2

Quem

Quem nec fama Deum, nec fulmina, nec minitanti
 Murmure compressit Cœlum, sed eo magis acrem.
 Virtutem irritat animi, confringere ut arcta
 Naturæ primus portarum claustra cupiret.
 Ergo vivida vis animi pervicit, et extra
 Processit longe flammantia mœnia Mundi:
 Atque omne immensum peragravit mente animoque:
 Unde refert nobis victor quid possit oriri,
 Quid nequeat; finita potestas denique quoique
 Quanam fit ratione, atque alte terminus hærens.
 Quare Relligio pedibus subjecta vicissim
 Obteritur, nos exæquat victoria Cælo.

Illud in his rebus vereor, ne forte rearis
 Impia te rationis inire elementa, viamque
 Endogredi sceleris: Quod contra, sæpius olim
 Relligio peperit scelerosa, atque impia facta:
 Aulide quo pacto Triviai virginis aram
 Iphianassai turparunt sanguine fœde
 Ductores Danaum, delecti, prima virorum.
 Cui simul infula virgineos circumdata comptus
 Ex utraque pari malarum parte profusa' est,
 Et mœstum simul ante aras adstare parentem
 Sensit, et hunc propter ferrum celare ministros;
 Aspectuque suo lacrymas effundere civeis:
 Muta metu terram genibus summissa petebat:
 Nec miseræ prodesse in tali tempore quibat,
 Quod Patrio princeps donarat nomine Regem.

Nam

Nam sublata virum manibus tremebundaque ad aras
 Deduc'ta' est, non ut, solenni more sacrorum
 Perfecto, posset claro comitari Hymenæo:
 Sed casta inceste nubendi tempore in ipso
 Hostia concideret mactatu mœsta parentis,
 Exitus ut classi felix, faustusque daretur.
 Tantum Relligio potuit suadere malorum.

Tutemet a nobis jam quovis tempore Vatum
 Terriloquis victus dictis desciscere quæres?
 Quippe etenim quam multa tibi jam fingere possum
 Somnia, quæ vitæ rationes vertere possint,
 Fortunasque tuas omneis turbare timore?
 Et merito: nam si certam finem esse viderent
 Ærumnarum homines, aliqua ratione valerent
 Relligionibus, atque minis obfistere Vatum:
 Nunc ratio nulla' est restandi, nulla facultas;
 Æternas quoniam pœnas in morte timendum.
 Ignoratur enim quæ sit natura animai,
 Nata sit, an, contra, nascentibus insinuetur,
 Et simul intereat nobiscum morte dirempta,
 An tenebras Orci visat, vastasque lacunas;
 Anpecudes alias divinitus insinuet se,
 ENNIUS ut noster cecinit, qui primus amœno
 Detulit ex Helicone perenni fronde coronam,
 Per genteis Italas hominum quæ clara clueret.
 Et si præterea tamen esse Acherusia templa
 Ennius æternis exponit versibus, edens:

Quo

Quo neque permanent animæ, neque corpora nostra;
 Sed quædam simulacra modis pallentia miris:
 Unde tibi exortam semper-florentis Homeri
 Commemorat speciem, lacrimas et fundere falfas
 Cœpiffe, et rerum naturam expandere dictis.

Quapropter bene, cum, Superis de rebus habenda
 Nobis est ratio; Solis Lunæque meatus
 Qua fiant ratione; et qua vi quæque genantur
 In terris: tum, cum primis, ratione sagaci
 Unde Anima, atque Animi constet natura, videndum;
 Et quæ res nobis vigilantibus obvia mentis
 Terrificet, morbo affectis, fomnoque sepultis:
 Cernere uti videamur eos, audireque coram,
 Morte obita quorum tellus amplectitur ossa.

Nec me animi fallit, GRAIORUM obscura reperta
 Difficile illustra re LATINIS versibus esse,
 (Multa novis verbis præsertim cum sit agendum,)
 Propter egestatem linguæ, et rerum novitatem:
 Sed tua me Virtus tamen, et sperata voluptas
 Suavis Amicitia, quemvis perferre laborem
 Suadet, et inducit nocteis vigilare serenas,
 Quærentem dictis quibus, et quo carmine demum
 Clara tuæ possim præpandere lumina menti,
 Res quibus occultas penitus convifere possis.

Hunc igitur terrorem animi, tenebrasque necesse est
 Non radii solis, neque lucida tela diei
 Discutiant, sed naturæ species, ratioque:

Principium

Principium hinc cujus nobis exordia fumet,
 NULLAM REM E NIHILO GIGNI DIVINITUS UNQUAM.
 Quippe ita formido mortaleis continet omnes,
 Quod multa in terris fieri, cœloque tuentur,
 Quorum operum causas nulla ratione videre
 Possunt, ac fieri divino numine rentur.
 Quas ob res, ubi viderimus, nil posse creari
 De nihilo: tum, quod sequimur, jam rectius inde
 Perfpiciemus; et unde queat res quæque creari,
 Et quo quæque modo fiant opera sine divum.

Nam si de nihilo fierent, ex omnibus rebus
 Omne genus nasci posset; nil femine egeret:
 E mare primum homines, e terra posset oriri
 Squammigerum genus, et volucres; erumpere cœlo
 Armenta, atque aliæ pecudes: genus omne ferarum
 Incerto partu culta, ac deserta teneret:
 Nec fructus iidem arboribus constare solerent,
 Sed mutarentur: ferre omnes omnia possent.
 Quippe, ubi non essent genitalia corpora quouque,
 Qui posset mater rebus consistere certa?
 At nunc feminibus quia certis quidque creatur,
 Inde enascitur, atque oras in luminis exit,
 Materies ubi inest cujusque et corpora prima.
 Atque hac re nequeunt ex omnibus omnia gigni,
 Quod certis in rebus inest secreta facultas.

Præterea, cur vere rosam, frumenta calore,
 Viteis autumnno fundi sudante videmus:

Si

Si non, certa suo quia tempore femina rerum
 Cum confluerunt, patefit quodcunque creatur,
 Dum tempestates adsunt, et vivida tellus
 Tuto res teneras effert in luminis oras?
 Quod si de nihilo fierent, subito exorerentur
 Incerto spatio, atque alienis partibus anni:
 Quippe ubi nulla forent primordia, quæ genitali
 Concilio possent arceri tempore iniquo.

Nec porro augendis rebus Spatio foret usus
 Seminis ad coitum, e nihilo si crescere possent.
 Nam fierent juvenes subito ex infantibus parvis:
 E terraque exorta repente arbuta salirent.
 Quorum nil fieri manifestum est, omnia quando
 Paullatim crescunt (ut par est) femine certo:
 Crescendoque genus servant; ut noscere possis
 Quæque sua de materia grandescere, alique.

Huc accedit uti sine certis imbribus anni
 Lætificos nequeat foetus summittere tellus:
 Nec porro secreta cibo natura animantum
 Propagare genus possit, vitamque tueri:
 Ut potius multis communia corpora rebus
 Multa putes esse, ut verbis elementa videmus,
 Quam sine principiis ullam rem existere posse.

Denique cur homines tantos natura parare
 Non potuit, pedibus qui pontum per vada possent
 Tranfire, et magnos manibus divellere monteis,
 Multaque vivendo vitalia vincere sæcla:

Si

Si non materies quia rebus reddita certa' est
 Gignundis, e qua constat quid possit oriri?
 NIL igitur fieri de NILO posse fatendum' est:
 Semine quando opus est rebus, quo quæque creatæ
 Aeris in teneras possint proferrier auras.

Postremo, quoniam incultis præstare videmus
 Culta loca, et manibus meliores reddere foetus:
 Esse videlicet in terris primordia rerum,
 Quæ nos, foecundas vertentes vomere glebas,
 Terraique solum subigentes, cimus ad ortus.
 Quod si nulla forent, nostro sine quæque labore
 Sponte sua multo fieri meliora videres.

Huc accedit, uti quicque in sua corpora rursus
 Dissolvat natura, neque ad nihilum interimat res.

Nam, si quid mortale e cunctis partibus esset,
 Ex oculis res quæque repente erepta periret;
 Nulla vi foret usus enim, quæ partibus ejus
 Discidium parere, et nexus exsolvere possit.
 At nunc, æterno quia constant femine quæque,
 Donec vis obiit, quæ res diverberet ictu,
 Aut intus penetret per inania, dissolvatque,
 Nullius exitium patitur natura videri.

Præterea, quæcunque vetustate amovet ætas,
 Si penitus perimit consumens materiem omnem,
 Unde animale genus generatim in lumina vitæ
 Redducit VENUS? aut reductum dædala tellus
 Unde alit, atque auget, generatim pabula præbens?

B

Unde

Unde mare ingenui fontes, externaque longe
 Flumina suppeditant? unde æther sidera pascit?
 Omnia enim debet, mortali corpore quæ sunt,
 Infinita ætas consumse anteaucta diesque.

Quod si in eo spatium, atque anteaucta ætate fuere,
 E quibus hæc rerum consistit summa resecta:
 Immortali sunt natura prædita certe.
 Haud igitur possunt ad nilum quæque reverti.

Denique res omneis eadem vis, causaque volgo
 Conficeret, nisi materies æterna teneret
 Inter se nexus minus aut magis endopedite.
 Tactus enim lethi fati esset causa profecto:
 Quippe, ubi nulla forent æterno corpore, eorum
 Contextum vis deberet dissolvere quæque.
 At nunc, inter se quia nexus principiorum
 Dissimiles constant, æternaque materies est,
 Incolumi remanent res corpore, dum fati acris
 Vis obeat pro textura cujusque reperta:
 Haud igitur redit ad nihilum res ulla; sed omnes
 Discidio redeunt in corpora materiai.

Postremo pereunt imbres, ubi eos pater Æther
 In gremium matris Terrai præcipitavit.
 At nitidæ furgunt fruges, ramique virescunt
 Arboribus; crescunt ipsæ, foetuque gravantur.
 Hinc alitur porro nostrum genus, atque ferarum:
 Hinc lætas urbeis pueris florere videmus,
 Frundiferasque novis avibus canere undique sylvas.

Hinc

Hinc fessæ pecudes pingues per pabula læta
 Corpora deponunt, et candens lacteus humor
 Uberibus manat distentis; hinc nova proles
 Artubus infirmis teneras lasciva per herbas
 Ludit, lacte mero menteis percussa novellas.
 Haud igitur penitus pereunt quæcunque videntur:
 Quando aliud ex alio reficit natura, nec ullam
 Rem gigni patitur, nisi morte adjutam aliena.

Nunc age, res quoniam docui non posse creari
 De nihilo, neque item genitas ad nil revocari;
 Ne qua forte tamen cœptes diffidere dictis,
 Quod nequeunt oculis rerum primordia cerni;
 Accipe præterea, quæ corpora tute necesse est
 Confiteare esse in rebus, nec posse videri.

Principio, VENTI vis verberat incita pontum,
 Ingenteisque ruit naveis, et nubila differt;
 Interdum rapido percurrens turbine campos
 Arboribus magnis sternit, monteisque supremos
 Silvifragis vexat flabris: ita perfurit acri
 Cum fremitu, sævitque minaci murmure pontus.
 Sunt igitur VENTI nimirum corpora cæca,
 Quæ mare, quæ terras, quæ denique nubila cœli
 Verrunt, ac subito vexantia turbine raptant.
 Nec ratione fluunt alia, stragemque propagant,
 Ac cum mollis aquæ fertur natura repente
 Flumine abundantanti, quod largis imbribus auget
 Montibus ex altis magnus decursus aquai,

B 2

Fragmina

Fragmina conjiciens sylvarum, arbuſtaque tota;
 Nec validi poſſunt pontes venientis aquai
 Vim ſubitam tolerare: ita magno turbidus imbri
 Molibus incurrens validis cum viribus amnis,
 Dat ſonitu magno ſtragem; volvitque ſub undis
 Grandia faxa, ruit qua quidquid fluctibus obſtat.
 Sic igitur debent VENTI quoque flamina ferri:
 Quæ, veluti validum flumen, cum procubuere
 Quamlibet in partem, trudunt res ante, ruuntque
 Impetibus crebris; interdum vertice torto
 Corripiunt, rapidoque rotantia turbine portant.
 Quare etiam atque etiam ſunt VENTI corpora cæca:
 Quandoquidem factis ac moribus, æmula magnis
 Annibus inveniuntur, aperto corpore qui ſunt.

Tum porro varios rerum ſentimus ODORES,
 Nec tamen ad nareis venienteis cernimus unquam:
 Nec calidos AESTUS tuimur, nec FRIGORA quimus
 Ufurpare oculis, nec VOCES cernere ſuemus;
 Quæ tamen omnia corporea conſtare neceſſe'ſt
 Natura: quoniam ſenſus impellere poſſunt.

TANGERE ENIM ET TANGI, NISI CORPUS, NULLA }
 POTEST RES. }

Denique fluctifrago ſuſpenſæ in littore veſtes
 Uveſcunt, eædem diſpanſæ in ſole ſereſcunt;
 At neque quo pacto perſederit humor aquai
 Viſu'ſt, nec rurſum quo pacto fugerit æſtu;
 In parvas igitur parteis diſpergitur humor,

Quas

Quas oculi nulla poſſunt ratione videre.

Quin etiam multis Solis redeuntibus annis
 Annulus in digito ſubtertenuatur habendo:
 StillicidI cauſus lapidem cavat: uncus aratri
 Ferreus occulte decreſcit vomer in arvis:
 Strataque jam volgi pedibus detrita viarum
 Saxea conſpicimus: tum portas propter ahena
 Signa manus dextras oſtendunt attenuari
 Sæpe ſalutantum tactu, præterque meantum.
 Hæc igitur minui, cum ſint detrita, videmus;
 Sed quæ corpora decedant in tempore quoque,
 Invida præcluſit ſpeciem natura videndi.

Poſtremo, quæcunque dies, naturaque rebus
 Paullatim tribuit, moderatim creſcere cogens,
 Nulla poteſt ocularum acies contenta tueri;
 Nec porro quæcunque ævo, macieque ſeneſcunt:
 Nec mare quæ impendent veſco fale faxa perefa,
 Quid quoque amittant in tempore, cernere poſſis.
 Corporibus cæcis igitur natura gerit res.

Nec tamen undique corporea ſtipata tenentur
 Omnia natura; namque eſt in rebus INANE.
 Quod tibi cognoſſe in multis erit utile rebus:
 Nec finet errantem dubitare, et quærere ſemper
 De ſumma rerum, et noſtris diſſidere dictis.
 Quapropter locus eſt intactus INANE, vacanſque.

Quod ſi non eſſet, nulla ratione moveri
 Res poſſent; namque, officium, quod corporis extat,
 Officere,

Officere, atque obstare, id in omni tempore adesset
Omnibus: haud igitur quidquam procedere posset,
Principium quoniam cedendi nulla daret res.

At nunc per maria, ac terras, sublimaue cœli,
Multa modis multis varia ratione moveri
Cernimus ante oculos; quæ, si non esset INANE,
Non tam sollicito motu privata carerent;
Quam genita omnino nulla ratione fuissent:
Undique Materies quoniam stipata quiescet.

Præterea quamvis solidæ res esse putentur,
Hinc tamen esse licet raro cum corpore cernas:
In faxis, ac speluncis permanat Aquarum
Liquidus humor, et uberibus flent omnia guttis
Diffusat in corpus sese cibus omne animantum:
Crescunt arbuta, et foetus in tempore fundunt,
Quod cibus in totas usque ab radicibus imis
Per truncos, ac per ramos diffunditur omnis:
Inter septa meant voces, et clausa domorum
Transvolitant: rigidum permanat frigus ad ossa.
Quod, nisi INANIA sint, qua possent corpora quæque
Transfire, haud ulla fieri ratione videres.

Denique cur alias aliis præstare videmus
Pondere res rebus, nihilo majore figura?
Nam, si tantundem est in lanæ glomere, quantum
Corporis in plumbo est, tantundem pendere par est;
Corporis officium est quoniam premere omnia deorsum:
Contra autem natura manet sine pondere INANIS.

Ergo

Ergo quod magnum est æque, leuiusque videtur,
Nimirum plus esse sibi declarat INANIS.
At contra gravius plus in se CORPORIS esse
Dedicat, et multo VACUI minus intus habere.
Est igitur nimirum id, quod ratione sagaci
Quærimus, admistum rebus, quod inane vocamus.

Illud in his rebus, te ne deducere vero
Possit, quod quidam fingunt, præcurrere cogor.
Cedere squamigeris latices nitentibus aiunt,
Et liquidas aperire vias; quia post loca pisces
Linqunt, quo possint cedentes confluere undæ:
Sic alias quoque res inter se posse moveri,
Et mutare locum; quamvis sint omnia plena.
Scilicet id falsa totum ratione receptum est.
Nam quo squamigeri poterunt procedere tandem,
Ni spatium dederint latices? concedere porro
Quo poterunt undæ, cum pisces ire nequibunt?
Aut igitur motu privandum est corpora quæque;
Aut esse admistum dicendum est rebus INANE;
Unde initum primum capiat res quæque movendi.

Postremo duo de concursu corpora lata
Si cita diffiliant; nempe aer omne necesse est,
Inter corpora quod fuvat, possidat INANE.
Is porro, quamvis circum celerantibus auris
Confluat, haud poterit tamen uno tempore totum
Compleri spatium: nam primum quemque necesse est
Occupet ille locum, deinde omnia possideantur.

Quod

Quod si forte aliquis, cum corpora diffilueri,
 Tum putat id fieri, quia se condenseat aer,
 Errat; nam VACUUM tum fit, quod non fuit ante;
 Et repletur item, VACUUM quod constitit ante:
 Nec tali ratione potest denserier aer,
 Nec, si jam posset, sine INANI posset, opinor,
 Se ipse in se trahere, et parteis conducere in unum.
 Quapropter, quamvis causando multa moreris,
 Esse in rebus INANE tamen fateare necesse est.

Multaque præterea tibi possum commemorando
 Argumenta, fidem dictis, conradere nostris;
 Verum animo satis hæc vestigia parva sagaci
 Sunt, per quæ possis cognoscere cætera tute.
 Namque canes ut montivagæ persæpe ferai
 Naribus inveniunt intactas frunde quietes,
 Cum semel institerunt vestigia certa viai:
 Sic alid ex alio per te tute ipse videre
 Talibus in rebus poteris, cæcasque latebras
 Insinuare omneis, et verum protrahere inde:

Quod si pigraris, paullumve abscefferis ab re,
 Hoc tibi de plano possum promittere, MEMMI,
 Usque adeo largos haustus de fontibus magnis
 Lingua meo suavis diti de pectore fundet,
 Ut verear, ne tarda prius per membra senectus
 Serpat, et in nobis vitæ claustra resolvat,
 Quam tibi de quavis una re versibus omnis
 Argumentorum sit copia missa per aureis.

Sed

Sed nunc jam repetam cœptum pertexere dictis;

Omnis, ut est, igitur, per se, Natura, duabus
 Confistit rebus; nam CORPORA sunt, et INANE,
 Hæc in quo fita sunt, et qua diversa moventur:
 Corpus enim per se communis deliquat esse
 Sensus; quo nisi prima fides fundata valebit,
 Haud erit occultis de rebus quo referentes
 Confirmare animi quicquam ratione queamus.
 Tum porro locus, ac spatium, quod INANE vocamus,
 Si nullum foret, haud usquam fita corpora possent
 Esse, neque omnino quaquam diversa meare;
 Id quod jam supera tibi paullo ostendimus ante.

Præterea nihil est, quod possis dicere ab omni
 CORPORE sejunctum, secretumque esse ab INANI:
 Quod quasi tertia sit rerum natura reperta.
 Nam quodcunque erit, esse aliquid debet id ipsum
 Augmine vel grandi, vel parvo denique, dum fit;
 Cui si tactus erit quamvis levis, exiguusque,
 Corporum augebit numerum, summamque sequetur;
 Sin intactile erit, nulla de parte quod ullam
 Rem prohibere queat per se transire meantem:
 Scilicet hoc id erit vacuum, quod inane vocamus.

Præterea per se quodcunque erit, aut faciet quid,
 Aut aliis fungi debet agentibus ipsum;
 Aut erit ut possint in eo res esse, gerique:
 At facere et fungi sine CORPORE nulla potest res:
 Nec præbere locum porro, nisi inane, vacansque.

C

Ergo

Ergo præter INANE, et CORPORA, tertia per se
 Nulla potest rerum in numero natura relinqui;
 Nec, quæ sub sensus cadat ullo tempore nostras,
 Nec, ratione animi quam quisquam possit apisci.
 Nam quæcunque cluent, aut his CONJUNCTA duabus
 Rebus ea invenies; aut horum EVENTA videbis.
 Conjunctum est id, quod nunquam sine pernicali
 Discidio potis est sejungi, seque gregari:
 Pondus uti faxis, calor ignibus, liquor aquai,
 Tactus corporibus cunctis, intactus inani.
 Servitium contra, libertas, divitiæque,
 Paupertas, bellum, concordia, cætera, quorum
 Adventu manet incolumis natura, abituque,
 Hæc soliti fumus, ut par est, EVENTA vocare.

Tempus item per se non est, sed rebus ab ipsis
 Consequitur sensus, transactum quid sit in ævo,
 Tum quæ res instet; quid porro deinde sequatur:
 Nec per se quemquam TEMPUS sentire fatendu' est
 Semotum ab rerum motu, placidaque quiete.

Denique Tyndaridem raptam, belloque subactas
 Trojugenas genteis cum dicunt esse, videndu' est,
 Ne forte hæc per se, cogant nos, esse fateri:
 Quando ea sæcla hominum, quorum hæc eventa fuere
 Irrevocabilis abstulerit jam præterita ætas.
 Namque aliud rebus, aliud regionibus ipsis
 EVENTUM dici poterit, quodcunque erit actum.

Denique materies si rerum nulla fuisset,

Nec

Nec locus, ac spatium, res in quo quæque geruntur;
 Nunquam Tyndaridis formæ conflatus amore
 Ignis Alexandri Phrygio sub pectore gliscens
 Clara accendisset sævi certamina belli:
 Nec clam durateus Trojai Pergama partu
 Imflammasset equus nocturno Grajugenarum:
 Perspicere ut possis res gestas funditus omneis,
 Non ita uti CORPUS per se constare, nec esse:
 Nec ratione cluere eadem, qua constat INANE:
 Sed magis ut merito possis EVENTA vocare
 Corporis, atque loci, res in quo quæque gerantur.

Corpora sunt porro partim primordia rerum,
 Partim concilio quæ constant principiorum.
 Sed quæ sunt rerum primordia, nulla potest vis
 Stringere; nam solido vincunt ea corpore demum:
 Et si difficile esse videtur credere quicquam
 In rebus solido reperiri corpore posse;
 Transfit enim fulmen cœli per septa domorum,
 Clamor ut, ac voces: ferrum candescit in igne:
 Diffiliuntque fero ferventia faxa vapore:
 Conlabefactatus rigor auri solvitur æstu:
 Tum glacies æris flamma devicta liquefcit:
 Permanat calor argentum, penetræque frigus,
 Quando utrumque, manu retinentes pocula rite,
 Sensimus infuso lympharum rore superne:
 Usque adeo in rebus solidi nihil esse videtur.
 Sed quia vera tamen ratio, natura que rerum

C 2

Cogit,

Cogit, ades, paucis dum versibus expediamus,
 Esse ea, quæ solido, atque æterno corpore consent,
 Semina quæ rerum, primordiaque esse docemus:
 Unde omnis rerum nunc constet summa creata.

Principio quoniam duplex natura duarum
 Diffimilis rerum longe constare reperta est,
 Corporis atque loci, res in quo quæque geruntur;
 Esse utramque sibi per se, puramque necesse est.
 Nam quacunque vacat spatium, quod inane vocamus;
 CORPUS ea non est: qua porro cunque tenet se
 Corpus, ea vacuum nequaquam constat inane.
 Sunt igitur solida, ac sine inani corpora prima.

Præterea quoniam genitis in rebus inane est,
 Materiem circum solidam constare necesse est:
 Nec res ulla potest vera ratione probari
 Corpore inane suo celare, atque intus habere;
 Si non, quod cohibet, solidum constare relinquant.
 Id porro, nihil esse potest, nisi material
 Concilium, quod inane queat rerum cohibere.
 Materies igitur solido quæ corpore constat,
 Esse æterna potest, cum cætera dissolvantur.

Tum porro si nil esset, quod inane vacaret,
 Omne foret solidum; nisi contra corpora cæca
 Effent, quæ loca complerent, quæcunque tenerent:
 Omne, quod est, spatium vacuum constaret inane.
 Alternis igitur nimirum corpus inani
 Distinctum est, quoniam nec plenum naviter extat;

Nec

Nec porro vacuum: sunt ergo corpora cæca,
 Quæ spatium pleno possint distinguere inane.

Hæc neque dissolvi plagis extrinsecus icta
 Possunt: nec porro penitus penetrata retexi;
 Nec ratione queunt alia tentata labare:
 Id quod jam supera tibi paullo ostendimus ante.
 Nam neque conlidi sine inani posse videtur
 Quicquam, nec frangi, nec findi in bina secando:
 Nec capere humorem, neque item manabile frigus,
 Nec penetralem ignem, quibus omnia conficiuntur:
 Et quam quæque magis cohibet res intus Inane,
 Tam magis his rebus penitus tentata labascit.
 Ergo, si solida, ac sine inani corpora prima
 Sunt, ita uti docui, sint hæc æterna necesse est.

Præterea, nisi materies æterna fuisset,
 Antehac ad nihilum penitus res quæque redissent,
 De nihiloque renata forent quæcunque videmus.
 At quoniam supera docui NIL posse creari
 De nihilo, neque quod genitum est ad nil revocari:
 Esse immortalis primordia corpore debent,
 Dissolvi quo quæque supremo tempore possint;
 Materies ut suppeditet rebus reparandis.
 Sunt igitur solida primordia simplicitate,
 Nec ratione queunt alia servata per ævum
 Ex infinito jam tempore res reparare.

Denique, si nullam finem natura parasset
 Frangendis rebus, jam corpora material

Usque

Usque redacta forent, ævo frangente priore,
 Ut nihil ex illis a certo tempore possit
 Conceptum, summum ætatis pervadere florem:
 Nam quidvis citius dissolvi posse videmus,
 Quam rursus refici. Quapropter longa diei
 Infinitæ ætas anteaacti temporis omnis
 Quod fregisset adhuc, disturbans, dissolvensque,
 Id nunquam reliquo reparari tempore possit:
 At nunc nimirum frangendi reddita finis
 Certa manet: quoniam refici rem quamque videmus,
 Et finita simul generatim tempora rebus
 Stare, quibus possint ævi contingere florem.

Huc accedit, uti solidissima materiai
 Corpora cum constant, possint tamen omnia reddi
 Mollia, quæ fiant, aer, aqua, terra, vapores,
 Quo pacto fiant, et qua vi cunque genantur,
 Admistum quoniam simul est in rebus inane.
 At contra, si mollia sint primordia rerum,
 Unde queant validi filices, ferrumque creari,
 Non poterit ratio reddi. Nam funditus omnis
 Principio fundamenti natura carebit.
 Sunt igitur solida pollentia simplicitate,
 Quorum condensa magis omnia conciliatu
 Arctari possunt, validasque ostendere vireis.

Denique jam quoniam generatim reddita finis
 Crescendi rebus constat, vitamque tuendi,
 Et quid quæque queant per fœdera naturai,

Quid

Quid porro nequeant, sancitum quandoquidem exstat;
 Nec commutatur quicquam, quin omnia constant
 Usque adeo, variæ volucres ut in ordine cunctæ
 Ostendant maculas generaleis corpori inesse:
 Immutabile materiæ quoque corpus habere
 Debent nimirum. Nam si primordia rerum
 Commutari aliqua possent ratione revicta,
 Incertum quoque jam constet, quid possit oriri,
 Quid nequeat; finita potestas denique quoique
 Quanam sit ratione, atque alte terminus hærens;
 Nec toties possent generatim sæcla referre
 Naturam, motus, victum, moresque parentum.

Tum porro, quoniam extremum cujusque cacumen
 Corporis est aliquod, nostri quod cernere sensus
 Jam nequeunt; id nimirum sine partibus exstat,
 Et minima constat natura; nec fuit unquam
 Per se secretum, neque posthac esse valebit:
 Alterius quoniam est ipsum pars, primaque, et ima:
 Inde aliæ, atque aliæ similes ex ordine partes
 Agmine condensa naturam corporis explent.
 Quæ quoniam per se nequeunt constare, necesse est
 Hærerere, ut nequeant ulla ratione revelli.
 Sunt igitur solida primordia simplicitate:
 Quæ minimis stipata cohærent partibus arcte,
 Non ex ullorum conventu conciliata,
 Sed magis æterna pollentia simplicitate:
 Unde neque avelli quicquam, neque diminui jam
 Concedit

Concedit natura reservans femina rebus.

Præterea nisi erit minimum, parvissima quæque
Corpora constabunt ex partibus infinitis;
Quippe ubi dimidiæ partis pars semper habebit
Dimidiam partem, nec res perfiniet ulla:
Ergo rerum inter summam, minimamque quid escit?
Non erit ut distent: nam quamvis funditus omnis
Summa sit infinita, tamen parvissima quæ sunt,
Ex infinitis constabunt partibus æque.

Quoi quoniam ratio reclamat vera, negatque
Credere posse animum, victus fateare necesse est,
Esse ea quæ nullis jam prædita partibus existant,
Et minima constant natura: quæ quoniam sunt,
Illa quoque esse tibi solida, atque æterna fatendum.

Denique si minimas in partibus cuncta resolvi
Cogere consueffet rerum natura creatrix,
Jam nihil ex illis eadem reparare valeret:
Propterea quia, quæ multis sunt partibus aucta,
Non possunt ea, quæ debet genitalis habere
Materies, varios connexus, pondera, plagas,
Concurfus, motus, per quæ res quæque geruntur.

Porro, si nulla est frangendis reddita finis
Corporibus, tamen ex æterna tempore quædam
Nunc etiam superare necesse est corpora rebus,
Quæ nondum clueant ullo tentata periclo:
At quoniam fragili natura prædita constant,
Discrepat æternum tempus potuisse manere

Innu-

Innumerabilibus plagis vexata per ævum.

Quapropter qui materiem rerum esse putarunt
Ignem, atque ex igni summam consistere solo,
Magnopere a vera lapsi ratione videntur.

HERACLITUS init quorum dux prælia pimus,
Clarus ob obscuram linguam magis inter inaneis,
Quamde graveis inter Graios, qui vera requirunt.
Omnia enim stolidi magis admirantur, amantque
Inversis quæ sub verbis latitantia cernunt:

Veraque constituunt, quæ belle tangere possunt
Aureis, et lepido quæ sunt fucata sonore,

Nam cur tam variæ res possent esse, requiro,
Ex vero si sunt igni, puroque creatæ.

Nil prodeffet enim calidum denferier ignem,
Nec rarefieri, si partes ignis eandem
Naturam, quam totus habet super ignis, haberent.

Acrior ardor enim conductis partibus effret:
Languidior porro disjectis, disque supatis.

Amplius hoc fieri nihil est, quod posse rearis
Talibus in causis, nedum variantia rerum

Tanta queat densis, rarisque ex ignibus esse.
Atque si si faciant, admistum rebus inane;

Denferi poterunt ignes, rarique relinqui:
Sed, quia multa sibi cernunt contraria, mussant,

Et fugitant in rebus inane relinquere purum, et,
Ardua dum metuunt, amittunt vera viai:

Nec rursus cernunt exempto rebus inani,

D

Omnia

Omnia denferi, fierique ex omnibus unum
 Corpus, nil ab se quod possit mittere raptim,
 Æstifer ignis uti lumen jacet, atque vaporem:
 Ut videas non e stipatis partibus esse.

Quod si forte ulla credunt ratione potesse
 Igneis in cœtu stingui, mutareque corpus;
 Scilicet ex ulla facere id si parte reparcent,
 Occidet ad nihilum nimirum funditus ardor
 Omnis, et ex nihilo fient quæcunque creantur.
 Nam quodcunque suis mutatum finibus exit,
 Continuo hoc mors est illius, quod fuit ante:
 Proinde aliquid superare necesse est incolume olli,
 Ne tibi res redeant ad nilum funditus omnes,
 De nihiloque renata virescat copia rerum.

Nunc igitur, quoniam certissima corpora quædam
 Sunt, quæ conservant naturam semper eandem,
 Quorum abitu, aut aditu, mutatoque ordine, mutant
 Naturam res, et convertunt corpora sese;
 Scire licet non esse hæc ignea corpora rerum.
 Nil referret enim quædam decedere, abire,
 Atque alia attribui, mutarique ordine quædam;
 Si tamen ardoris naturam cuncta tenerent.
 Ignis enim foret omnimodis, quodcunque crearent.
 Verum, ut opinor, ita est: sunt quædam corpora, quo-
 rum

Concurfus, motus, ordo, positura, figuræ,
 Efficiunt ignes, mutatoque ordine mutant

Naturam;

Naturam; neque sunt igni simulata, neque ullæ
 Præterea reij, quæ corpora mittere possit
 Sensibus, et nostros adjectu tangere tactus.

Dicere porro ignem res omneis esse, neque ullam
 Rem veram in numero rerum constare, nisi ignem,
 Quod facit HIC IDEM, perdelirum esse videtur.
 Nam contra sensus ab sensibus ipse repugnat:
 Et labefactat eos, unde omnia credita pendent:
 Unde hic cognitus est ipsi, quem nominat ignem.
 Credit enim sensus ignem cognoscere vere,
 Cætera non credit, nihilo quæ clara minus sunt:
 Quod mihi cum vanum, tum delirum esse videtur.
 Quo referemus enim? Quid nobis certius ipsis
 Sensibus esse potest, quo vera ac falsa notemus?

Præterea, quare quisquam magis omnia tollat,
 Et velit ardoris naturam relinquere solam,
 Quam neget esse ignis, summam tamen esse relinquat?
 Æqua videtur enim dementia dicere utrumque.

Quapropter qui materiem rerum esse putarunt
 Ignem, atque ex igni summam consistere posse;
 Et qui principium gignundis aera rebus
 Constituere: aut humorem quicumque putarunt
 Fingere res ipsum per se: terramve creare
 Omnia, et in rerum naturas vertier omneis:
 Magnopere a vero longeque errasse videntur.

Adde etiam qui conduplicant primordia rerum,
 Aera jungentes igni, terramque liquori:

D 2

Et

Et qui quattuor ex rebus posse omnia rentur,
Ex igni, terra, atque anima procrefcere, et imbri:

Quorum Acragantinus cumprimis EMPEDOCLES est:
Infula quem Triquetris terrarum gessit in oris:
Quam fluitans circum magnis amfractibus æquor
Ionium glaucis aspergit virus ab undis:
Angustoque fretu rapidum mare dividit undis
Italiæ terrai oras a finibus ejus:
Hic est vasta Charybdis; et hic Ætnæa minantur
Murmura flammaram rursus se conligere iras,
Faucibus eruptos iterum ut vis evomat igneis:
Ad cœlumque ferat flammai fulgura rursus:
Quæ cum magna modis multis miranda videtur
Gentibus humanis regio, visendaque fertur,
Rebus opima bonis, multa munita virum vi:
Nil tamen hoc habuisse viro præclarius in se,
Nec sanctum magis, et mirum, carumque videtur.
Carmina quin etiam divini pectoris ejus
Vociferantur, et exponunt præclara reperta;
Ut vix humana videatur stirpe creatus.

Hic tamen, et supera quos diximus, inferiores
Partibus egregie multis, multoque minores,
Quanquam multa bene, ac divinitus inventientes
Ex adyto tanquam cordis responsa dedere
Sanctius, et multo certa ratione magis, quam
Pythia, quæ tripode ex Phœbi, lauroque profatur;
Principiis tamen in rerum fecere ruinas,

Et

Et graviter magni magno cecidere ibi casu:

Primum, quod motus, exempto rebus inani,
Constituunt, et res molleis, rarasque relinquunt,
Aera, solem, ignem, terras, animalia, fruges:
Nec tamen admiscunt in eorum corpus inane.

Deinde quod omnino finem non esse secandis
Corporibus faciunt, neque pausam stare fragori;
Nec prorsum in rebus minimum consistere quicquam:
Cum videamus id extremum cujusque cacumen
Esse, quod ad sensus nostros minimum esse videtur:
Conjicere ut possis ex hoc, quod cernere non quis,
Extremum quod habent, minimum consistere rebus.

Huc accedit item, quod jam primordia rerum
Mollia constituunt, quæ nos nativa videmus
Esse, et mortali cum corpore funditus; atqui
Debeat ad nihilum jam rerum summa reverti,
De nihiloque renata virefcere copia rerum:
Quorum utrumque quid a vero, jam, distet, habebas.

Deinde inimica modis multis sunt, atque venena
Ipsa sibi inter se; quare aut congressa peribunt,
Aut ita diffugient, ut tempestate coorta,
Fulgmina diffugere, atque imbreis ventosque videmus.

Denique quattuor ex rebus si cuncta creantur,
Atque in eas rursus res omnia dissolvuntur,
Qui magis illa queunt rerum primordia dici,
Quam contra res illorum, retroque putari?
Alternis gignuntur enim, mutantque colorem,

Et

Et totam inter se naturam tempore ab omni.
 Sin ita forte putas, ignis, terræque coire
 Corpus, et aerias auras, roremque liquorum,
 Nil in concilio naturam ut mutet eorum:
 Nulla tibi ex illis poterit res esse creata;
 Non animans, non exanimo quid corpore, ut arbos:
 Quippe suam quidque in cœtu variantis acervi
 Naturam ostendet, mistusque videbitur aer
 Cum terra simul, atque ardor cum rore manere:
 At primordia gignundis in rebus oportet
 Naturam clandestinam, cœcamque adhibere,
 Emineat nequid, quod contra pugnet, et obstet,
 Quo minus esse queat proprie quodcunque creatur.

Quin etiam repetunt a cœlo, atque ignibus ejus,
 Et primum faciunt ignem se vertere in auras
 Aeris: hinc imbrem gigni, terramque creari
 Ex imbri, retroque a terra cuncta reverti,
 Humorem primum, post aera, deinde calorem:
 Nec cessare hæc inter se mutare, meare
 De cœlo ad terram, de terra ad fidera mundi:
 Quod facere haud ullo debent primordia pacto.
 Immutabile enim quiddam superare necesse est;
 Ne res ad nihilum redigantur funditus omnes.
 Nam quodcunque suis mutatum finibus exit,
 Continuo hoc mors est illius, quod fuit ante,
 Quapropter, quoniam quæ paullo diximus ante,
 In commutatum veniunt, constare necesse est

Ex

Ex aliis ea, quæ nequeant convertier unquam:
 Ne tibi res redeant ad nilum funditus omnes:
 Quin potius tali natura prædita quædam
 Corpora constituas, ignem si forte crearint,
 Posse eadem demptis paucis, paucisque tributis,
 Ordine mutato, et motu, facere aeris auras:
 Sic alias aliis rebus mutarier omneis.

At manifesta palam res indicat, inquis, in auras
 Aeris e terra res omneis crescere, alique;
 Et nisi tempestas indulget tempore fausto,
 Imbribus, et tabe nimborum arbuſta vacillant;
 Solque sua pro parte fovet, tribuitque calorem:
 Crescere non possunt fruges, arbuſta, animantes.
 Scilicet, et nisi nos cibus aridus, et tener humor
 Adjuvat, amisso jam corpore, vita quoque omnis
 Omnibus e nervis atque ossibus exolvatur:
 Adjutamur enim dubio procul, atque alimur nos
 Certis ab rebus, certis aliæ atque aliæ res.
 Nimirum quia multa modis communia multis
 Multarum rerum in rebus primordia mista
 Sunt, ideo variis variæ res rebus aluntur.
 Atque eadem magni refert primordia sæpe
 Cum quibus, et quali positura contineantur:
 Et quos inter se dent modus, accipiantque.
 Namque eadem cælum, mare, terras, flumina, solem
 Constituunt; eadem fruges, arbuſta, animanteis:
 Verum aliis, alioque modo commista moventur.

Quin

Quin etiam passim nostris in versibus ipsis
 Multa elementa vides multis communia verbis:
 Cum tamen inter se versus, ac verba necesse est
 Confiteare et re, et sonitu distare sonanti:
 Tantum elementa queunt permutato ordine solo:
 At rerum quæ sunt primordia, plura adhibere
 Possunt, unde queant variæ res quæque creari.

Nunc et ANAXAGORAE scrutemur Homœomeriam,
 Quam Græci memorant, nec nostra dicere lingua
 Concedit nobis patrii sermonis egestas:
 Sed tamen ipsam rem facile est exponere verbis,
 Principium rerum quam dicit Homœomeriam:
 Offa videlicet e paucillis atque minutis
 Offibus: sic et de paucillis atque minutis
 Visceribus viscus gigni: sanguenque creari,
 Sanguinis inter se multis coeuntibus guttis:
 Ex auri que putat micis consistere posse
 Aurum: et de terris terram concrefcere parvis:
 Ignibus ex ignem: humorem ex humoribus esse:
 Cætera consimili fingit ratione, putatque.

Nec tamen esse ulla parte IDEM in rebus inane
 Concedit, neque corporibus finem esse fecandis:
 Quare in utraque mihi pariter ratione videtur
 Errare, atque ILLI, supera quos diximus ante.

Adde quod imbecilla nimis primordia fingit,
 Si primordia sunt, simili quæ prædita constant
 Natura, atque ipsæ res sunt; æqueque laborant,

Et

Et pereunt, neque ab exitio res ulla refrænat:
 Nam quid in oppressu valido durabit eorum,
 Ut mortem effugiat lethi sub dentibus ipsis?
 Ignis? an humor? an aura? quid horum? sanguen? an
 ossa?

Nil, ut opinor, ubi ex æquo res funditus omnis
 Tam mortalis erit, quam quæ manifesta videmus
 Ex oculis nostris aliqua vi victa perire.
 At neque recidere ad nihilum res posse, neque autem
 Crescere de nihilo, testor res ante probatas.

Præterea quoniam cibus auget corpus, alitque:
 Scire licet, nobis venas, et sanguen, et ossa,
 Et nervos alienigenis ex partibus esse:
 Sive cibus omneis commisto corpore dicent
 Esse, et habere in se nervorum corpora parva,
 Ossaque, et omnino venas, parteisque cruoris;
 Fiet, uti cibus omnis et aridus, et liquor ipse,
 Ex alienigenis rebus constare putetur,
 Offibus, et nervis, venisque, et sanguine misto.

Præterea quæcunque e terra corpora crescunt;
 Si sunt in terris, terras constare necesse est
 Ex alienigenis, quæ terris exoriuntur.
 Transfer item, totidem verbis utare licebit:
 In lignis si flamma latet, fumusque, cinisque:
 Ex alienigenis consistant ligna necesse est.

Linquitur hic tenuis latitandi copia quædam:
 Id quod ANAXAGORAS sibi sumit, ut omnibus omneis

E

Res

Res putet immistas rebus latitare: sed illud
 Apparere unum, cuius sint plura mista,
 Et magis in promptu, primaque in fronte locata:
 Quod tamen a vera longe ratione repulsum est.
 Conveniebat enim fruges quoque sæpe minutas,
 Robore cum faxi franguntur, mittere signum
 Sanguinis, aut alium nostro quæ corpore aluntur:
 Cum lapidi lapidem terimus, manare cruorem.
 Consimili ratione herbas quoque sæpe decebat,
 Et laticis dulcibus guttas, similique sapore
 Mittere, lanigeræ quali sunt ubera lactis:
 Scilicet et glebis terrarum sæpe friatis
 Herbarum genera, et fruges, frondeisque videri
 Dispertita, atque in terris latitare minute:
 Postremo, in lignis cinerem fumumque videri,
 Cum præfracta forent, igneisque latere minutos.
 Quorum nil fieri quoniam manifesta docet res,
 Scire licet non esse in rebus res ita mistas:
 Verum semina multimodis immista latere
 Multarum rerum in rebus communia debent.

At sæpe in magnis fit montibus, inquis, ut altis
 Arboribus vicina cacumina summa terantur
 Inter se, validis facere id cogentibus auftris,
 Donec fulserunt flammæ fulgore coorto:
 Scilicet: et non est lignis tamen infusus ignis,
 Verum semina sunt ardoris multa, terendo
 Quæ cum confluxere, creant incendia sylvis.

Quod

Quod si tanta foret sylvis abscondita flamma;
 Non possent ullum tempus celarier ignes:
 Conficerent volgo sylvas, arbuſta cremarent.

Jamne vides igitur, paullo quod diximus ante,
 Permagni referre eadem primordia sæpe
 Cum quibus, et quali positura contineantur,
 Et quos inter se dent motus, accipiantque,
 Atque eadem paullo inter se mutata creare
 Igneis e lignis, quo pacto verba quoque ipsa
 Inter se paullo mutatis sunt elementis,

Cum LIGNA, atque IGNEIS distincta voce notemus?

Denique jam quæcunque in rebus cernis apertis,
 Si fieri non posse putas, quin material
 Corpora consimili natura prædita fingas,
 Hac ratione tibi pereunt primordia rerum:
 Fiet uti risu tremulo concussa cachinnent,
 Et lacrymis falsis humectent ora, genasque.

Nunc age, quod superest, cognosce, et clarius audi.
 Nec me animi fallit quam sint obscura, sed acri
 Percussit thyrsos laudis spes magna meum cor,
 Et simul incussit suavem mi in pectus amorem
 Musarum: quo nunc instinctus, mente vigenti
 Avia Pieridum peragro loca, nullius ante
 Trita solo: juvat integros accedere fonteis,
 Atque haurire: juvatque novos decerpere flores:
 Insignemque meo capiti petere inde coronam,
 Unde prius nulli velarint tempora Musæ:

E 2

Primum

Primum quod magnis doceo de rebus, et arctis
 RELIGIONUM animos nodis exsolvere pergo:
 Deinde quod obscura de re tam lucida pango
 Carmina, musæo contingens cuncta lepore;
 Id quoque enim non ab nulla ratione videtur:
 Sed veluti pueris absinthia tetra medentes
 Cum dare conantur, prius oras pocula circum
 Contingunt mellis dulci flavoque liquore,
 Ut puerorum ætas improvida ludificetur
 Labrorum tenuis, interea perpotet amarum
 Absinthii laticem, deceptaque non capiatur,
 Sed potius tali facta recreata valeat:
 Sic ego nunc, quoniam hæc ratio plerumque videtur
 Tristior esse, quibus non est tractata, retroque
 Volgus abhorret ab hac; volui tibi suaviloquenti
 Carmine Pierio rationem exponere nostram,
 Et quasi Musæo dulci contingere melle,
 Si tibi forte animum tali ratione tenere
 Versibus in nostris possem, dum perspicias omnem
 Naturam rerum, qua constet compta figura.

Sed quoniam docui, solidissima materiai
 Corpora perpetuo volitare invicta per ævum;
 Nunc age summam equænam sit finis eorum,
 Necne sit, evolvamur: item, quod inane repertum est,
 Seu locus, ac spatium, res in quo quæque genantur,
 Pervideamus utrum finitum funditus OMNE
 Constet, an immensum pateat vel adusque profundum.

OMNE

OMNE quod est, igitur, nulla regione viarum
 Finitum est: namque extremum debebat habere.
 Extremum porro nullius posse videtur
 Esse, nisi ultra sit quod finiat, ut videatur,
 Quo non longius hæc sensus natura sequatur.
 Nunc extra summam quoniam nihil esse fatendum est,
 Non habet extremum: caret ergo fine, modoque:
 Nec refert quibus assistas regionibus ejus,
 Usque adeo quem quisque locum possidit, in omneis
 Tantundem parteis infinitum omne relinquit.

Præterea, si jam finitum constituatur
 Omne quod est spatium, si quis procurrat ad oras
 Ultimus extremas, jaciatur volatile telum;
 Id validis utrum contortum viribus ire
 Quo fuerit missum mavis, longeque volare,
 An prohibere aliquid censes, obstareque posse?
 Alterutrum fatearis enim, sumasque necesse est,
 Quorum utrumque tibi effugium præcludit, et omne
 Cogit ut exempta concedas sine patere.
 Nam sive est aliquid, quod prohibeat, officiatque
 Quo minu' quo missum est veniat, finique locet se,
 Sive foras fertur, non est ea fini profecto.
 Hoc pacto sequar, atque oras ubicunque locaris
 Extremas, quæram quid telo denique fiat.
 Fiet uti nusquam possit consistere finis:
 Effugiumque fugæ prolatet copia semper.

Præterea spatium summam totius omne

Undique

Undique si inclusum certis confisteret oris,
 Finitumque foret; jam copia materiai
 Undique ponderibus solidis confluet ad imum;
 Nec res ulla geni sub cœli tegmine posset:
 Nec foret omnino cœlum, neque lumina solis:
 Quippe ubi materies omnis cumulata jaceret
 Ex infinito jam tempore subsidendo.
 At nunc nimirum requies data principiorum
 Corporibus nulla est: quia nil est funditus imum,
 Quo quasi confluere, et sedes ubi ponere possint;
 Semper et assiduo motu res quæque genuntur
 Partibus in cunctis, æternaque suppeditantur
 Ex infinito cita corpora materiai.

Postremo ante oculos rem res finire videtur,
 Aer dissepat colleis, atque aera montes;
 Terra mare, et contra mare terras terminat omneis.
 OMNE quidem vero nihil est quod finiat extra:
 Est igitur natura loci, spatiumque profundi,
 Quod neque clara suo percurrere flumina cursu
 Perpetuo possint ævi labentia tractu:
 Nec prorsum facere, ut restet minus ire, meando:
 Usque adeo passim patet ingens copia rebus,
 Finibus exemptis in cunctas undique parteis.

Ipsa modum porro sibi rerum summa parare
 Ne possit, natura tenet: quia corpus inani,
 Et quod inane autem est, finiri corpore cogit:
 Ut sic alternis infinita omnia reddat.

Aut

Aut etiam, alterutrum nisi terminet alterum eorum,
 Simplice natura et pateat tantum immoderatum:
 Nec mare, nec tellus, nec cœli lucida templa,
 Nec mortale genus, nec Divum corpora sancta
 Exiguum possent horai sistere tempus.
 Nam dispulsa suo de cœtu materiai
 Copia ferretur magnum per inane soluta,
 Sive adeo potius nunquam concreta creasset
 Ullam rem, quoniam cogi disjecta nequisset.

Nam certe neque consilio primordia rerum
 Ordine se quæque, atque sagaci mente locarunt;
 Nec quos quæque darent motus pepigere profecto:
 Sed quia multimodis, multis, mutata, per omne
 Ex infinito vexantur percita plagis,
 Omne genus motus, et cœtus experiundo,
 Tandem deveniunt in taleis disposituras,
 Qualibus hæc rebus consistit summa creata:
 Et multos etiam magnos servata per annos,
 Ut semel in motus coniecta est convenienteis,
 Efficit, ut largis avidum mare fluminis undis
 Integrent amnes, et solis terra vapore
 Fota novet fœtus, summissaque gens animantum
 Floreat, et vivant labentes ætheris ignes.
 Quod nullo facerent pacto, nisi materiai
 Ex infinito suboriri copia posset,
 Unde amissa solent reparari in tempore quoque.

Nam veluti privata cibo natura animantum

Diffluit

Diffluit amittens corpus; sic omnia debent
 Dissolvi, simul ac defecit suppeditare
 Materies recta regione averfa viai.

Nec Plagæ possent extrinsecus undique summam
 Conservare omnem, quæcunque est conciliata.
 Cudere enim crebro possunt, partemque morari,
 Dum veniant aliæ, ac suppleri summa queatur.
 Interdum resilire tamen coguntur, et una
 Principiis rerum spatium, tempusque fugai
 Largiri, ut possint a cœtu libera ferri.
 Quare etiam atque etiam suboriri multa necesse est.
 Et tamen ut plagæ quoque possint suppetere ipsæ,
 Infinita opus est vis undique materiai.

Illud in his rebus longe fuge credere, Memmi,
 In medium summæ (quod dicunt) omnia niti,
 Atque ideo mundi naturam stare sine ullis
 Ictibus externis, neque quoquam posse resolvi
 Summa atque ima, quod in medium sint omnia nixa,
 (Ipsum si quicquam posse in se sistere credis:
 Et quæ pondera sunt sub terris omnia sursum
 Nitier, in terraque retro requiescere posta:
 Ut per aquas quæ nunc rerum simulacra videmus:)
 Et simili ratione animalia subtu' vagari
 Contendunt, neque posse e terris in loca cœli
 Recidere inferiora magis, quam corpora nostra
 Sponte sua possint in cœli templa volare:
 Illi cum videant solem, nos sidera noctis

Cernere,

Cernere, et alternis nobiscum tempora cœli
 Dividere et nocteis parileis agitare, diesque.

Sed vanus stolidis hæc omnia finxerit error,
 Amplexi quod habent perverse prima viai.
 Nam medium nihil esse potest, ubi inane, locusque
 Infinita: neque omnino, si jam medium sit,
 Possit ibi quicquam hac potius consistere causa,
 Quam quavis alia longe regione manere.
 Omnis enim locus, ac spatium, quod inane vocamus,
 Per medium, per non medium concedat oportet
 Æquis ponderibus, motus quacunque feruntur.
 Nec quisquam locus est, quo corpora cum venere,
 Ponderis amissa vi possint stare in inani:
 Nec quod inane autem est, illis subsistere debet,
 Quin, sua quod natura petit, concedere pergat.
 Haud igitur possunt tali ratione teneri
 Res in concilio, medii cuppedine victæ.
 Præterea quoque jam non omnia corpora fingunt
 In medium niti, sed terrarum, atque liquorum,
 Humorem ponti, magnisque e montibus undas,
 Et quasi terreno quæ corpore contineantur:
 At contra tenues exponunt aeris auras,
 Et calidos simul a medio differrier igneis,
 Atque ideo totum circumtemere æthera signis,
 Et solis flammam per cœli cærulea pasci,
 Quod calor a medio fugiens ibi colligat igneis.
 (Quippe etiam vesca e terra mortalia sæcla:

F

Nec

Nec prorsum arboribus fummos frundescere ramos
 Posse, nisi a terris paullatim cuique cibatum
 Terra det) at supra circum tegere omnia cœlum
 Ne volucrum ritu flammaram, mœnia mundi
 Diffugiant subito magnum per inane soluta,
 Et ne cœtera consimili ratione sequantur:
 Neve ruant cœli tonitralia templa superne,
 Terraque se pedibus raptim subducat, et omnes
 Inter permistas terræ, cœlique ruinas
 Corpora solventes, abeant per inane profundum
 Temporis ut puncto nihil exstet reliquiarum,
 Desertum præter spatium, et primordia cæca.
 Nam quacunque prius de parti corpora cesse
 Constitues, hæc rebus erit pars janua lethi:
 Hac se turba foras dabit omnis materiai.

Hæc si pernosces parva perfunctus opella,
 (Namque alid ex alio clarescet,) non tibi cæca
 Nox iter eripiet, quin ultima naturai
 Pervideas; ita res accendent lumina rebus.

TITI

TITI
 LUCRETII CARI

DE

RERUM NATURA.

LIBER II.

SUAVE, mari magno turbantibus æquora ventis,
 SE terra magnum alterius spectare laborem;
 Non quia vexari quemquam' est jucunda voluptas,
 Sed, quibus ipse malis careas, quia cernere suave' est.
 Suave etiam belli certamina magna tueri,
 Per campos instructa, tua sine parte pericli;
 Sed nil dulcius est, bene quam munita tenere
 Edita doctrina sapientum templa serena;
 Despicere unde queas alios, passimque videre
 Errare, atque viam palanteis quærere vitæ;
 Certare ingenio; contendere nobilitate;
 Nocteis atque dies niti præstante labore
 Ad summas emergere opes, rerumque potiri.

O miseras hominum menteis! o pectora cæca!
 Qualibus in tenebris vitæ, quantisque periclis
 Degitur hoc ævi, quodcunque' est! nonne videre

F 2

Nil